

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/4 2020 s. 1616-1633, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

YURT DIŞINDA GÖREV YAPAN OKUTMANLARIN KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM ALGILARININ İNCELENMESİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Gülşen YILMAZ*

Nagihan TEPE**

Geliş Tarihi: Mayıs, 2020

Kabul Tarihi: Kasım, 2020

Öz

İletişim, ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ve küreselleşme ile gerek ülkeler arasında gerekse de insanlar arasındaki sınırlar kalkmıştır. Bu hareketliliğin sonucu olarak da farklı kültürlerden insanların çeşitli amaçlarla bir araya geldiği ve iletişim kurduğu ortamlar artmıştır. Bunlardan biri de eğitim ve öğretim ortamlarıdır. Özellikle kendi kültüründen farklı kültürlere sahip ülkelerde görev yapan eğitimcilerin kültürel farklılıklara duyarlı olması ve kültürlerarası iletişim becerisine sahip olması beklenmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışında Türk Dili ve Türk Kültürü okutmanlığı yapmak üzere görevlendirilmiş öğretmenlerin kültürlerarası iletişim algılarını belirlemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak yürütülen bu araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin kültürler arası iletişime olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Kültürel farklılık kavramına ilişkin algılarını ise daha çok manevi ya da soyut unsurlar olarak ifade ettikleri görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Kültürlerarası iletişim, kültürlerarası duyarlılık, kültürlerarası farkındalık, kültürlerarası beceriklilik, öğretmen.

INVESTIGATING INTERCULTURAL COMMUNICATION PERCEPTIONS OF THE LECTURERS WORKING ABROAD: A QUALITATIVE STUDY

Abstract

With the developments in communication, transportation Technologies and globalization, by which the borders have been removed, people have become more mobile. As a result of this mobility, environments where people from different cultures come together and communicate for various purposes have increased. It is expected that educators working in countries with cultures different from their own culture to be sensitive to cultural differences and have intercultural communication skills. Within this context, the aim of the research is to determine the intercultural communication perceptions of teachers assigned by the Ministry of National Education to teach Turkish language and culture abroad. According to the results of the

* Dr., Novi Pazar Devlet Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, gulsendanaci7@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi; Samsun Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, nagihan.tepe@samsun.edu.tr
Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Samsun Üniversitesi Etik Kurulu, 20.05.2020 tarih ve 59760180-050.99-E.1627 sayılı karar.

research, using the phenomenology design, the teachers have positive feelings about intercultural communication. In addition, they expressed their perceptions about the concept of cultural difference as spiritual or abstract elements.

Keywords: Intercultural communication, intercultural sensitivity, intercultural awareness, intercultural competence, teacher.

Giriş

Küreselleşmenin sonucu olarak çalışma ortamlarında ve eğitim hayatında farklı kültürlerden insanlarla iletişim olağan hale gelmiştir. İnsanlar arasındaki bu kültürel farklılık da farklılaşan toplum türleriyle bağlantılı olup, bir toplumun kültürünü hem maddi olmayan kültürün içeriğini oluşturan inanç düşünce ve değerler, hem de maddi yönlerden bu içeriği temsil eden nesnelere, simgeler ya da teknoloji oluşturur (Giddens, 2005). Kültürlerarası farklılaşma değişik kültürlerde yaşayan insanların da farklı kavrama, düşünme, değerlendirme ve davranmalarına neden olmaktadır (Sargut, 1994).

Kültürlerarası iletişim becerisi gerek aynı toplum içinde farklı kültürlerden gerekse de farklı toplumlar arasında insanlarla iletişim kurmak ve çalışabilmek açısından önemli bir beceridir. Türkiye’den yurt dışına gönüllü olarak ya da görevli olarak çalışma için gidenlerin de değişik ülkelerdeki Osmanlı mirası, yurt dışına iş gücü göçü, yurt dışına yapılacak ekonomik açılımlar (Coşkun, 2006’dan akt. Üstün, 2011) gibi sebeplerle kültürel farklılıklara duyarlı ve kültürlerarası iletişim becerisine sahip olması beklenebilir. Bu beceriye sahip olan kişiler olmayan kişilere göre işlerine ve çevresine daha kolay uyum sağlayabilir.

Chen’in (2005) belirttiği gibi, hızla gelişen iletişim ve ulaşım teknolojisi nedeniyle küreselleşme farklı kültürleri, etnik kökenleri, coğrafyaları ve dinleri bir araya getirmiştir. Kültürel farklılıklara duyarlı olmak, kültürlerarası veya çok kültürlü etkileşimlerde yetkin olmak için kritik bir yetenek haline gelmiştir. Bu noktada kültürlerarası iletişim yeterliliği ön plana çıkmaktadır. Chen (1990, s. 11), kültürlerarası iletişim becerisini “kültürel farklılıklar ile baş edebilmek için gereken bilgi, beceri ve tutumlardan oluşan kültürlerarası iletişim yeterliliği, belirli bir ortamda istenilen tepkiyi vermek için etkili ve uygun iletişim davranışları gösterme becerisi” olarak tanımlamaktadır. Kültürlerarası duyarlılık ise bir bireyin kültürlerarası iletişimde uygun ve etkili davranışı teşvik eden kültürel farklılıkları anlama ve takdir etme duygusu geliştirme becerisi olarak tanımlanabilir (Chen ve Starosta, 1997, s. 5). Diğer bir tanıma göre, kültürlerarası duyarlılık, farklı bir kültürde etkili olabilmek için insanların başka kültürlerle ilgilenmesi, kültürel farklılıkları fark edecek kadar duyarlı olması ve davranışlarını diğer kültürlerden insanlara bir saygı göstergesi olarak değiştirmesidir (Bhawuk ve Brislin, 1992).

İnsanların kültürel farklılıkları nasıl deneyimlediklerini ve bu farklılıklara karşı nasıl tutum gösterdiklerini anlamak için çeşitli yazarlar (Bennett, 1986; Bennett,1984; Burak, Amaç, Doğan, Duran, Yıldırım ve Uzun, 2020; Chen, 2000; Chen ve Starosta, 1996; Dearthoff, 2006; Hammer, Bennett ve Wiseman, 2003; Portalla ve Chen, 2010) tarafından modeller ve ölçekler geliştirilmiştir. Örneğin Bennett (1984), kültürel farklılıklarla karşılaştıklarında verdikleri tepkilerini açıklamak için insanların, kültürel farklılıkların varlığını reddettiği *inkâr*; algılanan tehditle yüzleşerek kendi dünya görüşlerini savunmaya çalıştıkları *savunma*; kültürel benzerlikler kapsamındaki farklılıkları gizleyerek temel değerlerini korudukları *indirgeme* (minimizasyon); hem bilişsel hem de davranışsal düzeylerdeki kültürel farklılıkları tanımaya ve kabul etmeye başladıkları *kabul*; kültürel farklılıklara uyum sağlamak ve iki kültürlü veya çok kültürlü düzeye

geçmek için hassas ve empatik beceriler geliştirdikleri *uyum* ve son olarak, etnikgörelilik (etnorelatif) bir kimlik oluşturabildikleri ve farklı değer ve davranışların evrenselden ziyade kültürel olduğunu görme becerisi kazandıkları *bütünleşme* şeklinde altı basamaktan oluşan Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli'ni (The Developmental Model of Intercultural Sensitivity [DMIS]) geliştirmiştir. Bennett (1986), bu süreci kişilerin etnikmerkezci aşamasından etnikgörelilik aşamasına dönüştüğü bir süreç olarak görmektedir. Chen ve Starosta'nın (1996) kültürlerarası iletişim yeterliliği modeli ise üç alt boyutta açıklanabilir (s. 362-367):

“1-Duygusal veya kültürlerarası duyarlılık: Benlik kavramı (bireyin kendini nasıl gördüğü), açık fikirlilik (kendini uygun olduğunda açıkça ifade etmeye ve diğerlerinin açıklamalarını kabul etmeye isteklilik), yargılayıcı olamayan tutumlar (önyargılı olmama) ve sosyal rahatlatma (kültürlerarası iletişimde çok az kaygılı duygular gösterme yeteneği) bu bakış açısının temelini oluşturan kişisel özelliklerdir.

2- Bilişsel veya kültürlerarası farkındalık: Kültürlerarası etkileşimlerde durumsal karışıklığı ve belirsizliği azaltma süreci olarak nitelenebilir. Çok az rahatsızlık, karışıklık ve gerginlikle, birey, yeni bir çevreye uyum sağlayabilir, değişen çevreyle rahatça ve hızlıca baş edebilir.

3- Davranışsal veya kültürlerarası beceri: Bu bakış açısı kültürlerarası etkileşimlerde nasıl etkili davranacağını vurgular ve kültürlerarası beceri, işi yapma ve iletişim hedeflerine ulaşma yeteneği, kültürlerarası etkileşimler devreye girer. Kültürlerarası beceri iletişim becerilerine karşılık gelmekte olup iletişimde etkili olmamızı sağlayan sözlü ve sözsüz davranışlardan oluşur. Kültürlerarası iletişimdeki bu tür davranışlar, mesaj becerilerini, uygun kişisel açıklamaları, davranışsal esnekliği, etkileşim yönetimini ve sosyal becerileri içerir.”

Chen ve Starosta (2000), geliştirdikleri modelde, kültürlerarası duyarlılığının kültürlerarası iletişim yeterliliği için gerekli faktörlerden biri olduğunu belirterek kültürlerarası duyarlılığı açıklayan altı öge belirlemişlerdir: özsaygı, kendini izleme, açık fikirlilik, empati, etkileşim katılımı, yargılamama. Bu öğelerden yola çıkarak, kültürlerarası duyarlılığı ölçmek için etkileşime katılım, kültürel farklılıklara saygı, etkileşim güveni, etkileşim keyfi ve etkileşimde dikkat etme gibi beş boyuttan oluşan ölçek geliştirmişlerdir. *Etkileşime katılım*, katılımcıların kültürlerarası iletişim sürecine katılım duygusunu; *kültürel farklılıklara saygı*, katılımcıların meslektaşlarındaki kültürel farklılıklara nasıl yöneldiklerini veya hoşgörüyü gösterdiğini; *etkileşim güveni*, kültürlerarası etkileşim sırasında katılımcıların güven derecesini; *etkileşim keyfi*, katılımcıların kültürel olarak farklı olan iletişime tepkisini ve son olarak *etkileşime dikkat etme* ise katılımcıların kültürlerarası iletişimde neler olduğunu anlama çabalarını yansıtır (Chen ve Starosta, 2010, s. 4).

Eğitim alanında kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası iletişim becerisi hakkında alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok değişik eğitim düzeylerinde ve değişik alanlardan öğrencilerin (Abaslı ve Polat, 2019; Akın, 2016; Aksoy, 2016; Altan, 2018; Altshuler, Sussman ve Kachur, 2003; Bekiroğlu ve Balcı, 2014; Bulduk, Tosun ve Ardıç, 2011; Holm, Nokelainen ve Tirri, 2009; Hou, 2010; Kapoor, Blue, Konsky ve Drager, 2000; McMurray, 2007; Meydanlıoğlu, Arıkan ve Gözüm, 2015; Penbek, Yurdakul ve Cerit, 2009; Peng, 2006; Roh, 2014; Straffon, 2003; Tuncel ve Arıcıoğlu, 2018; Üstün, 2011), sınıf öğretmenlerinin (Rengi ve Polat, 2014; Tertemiz ve Aslantaş, 2016), okul öncesi öğretmenlerinin (Spinthourakis, Karatzia-Stavliotiv Roussakis, 2009; Yılmaz ve Göçen, 2013) kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıklarının araştırıldığı görülmektedir.

Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk Kültürü öğretmenleri hakkında yapılan çalışmalarda; öğretmenlerin çalışma şartları, sorunları, (Cevahir, 2013; Gündoğdu 2014; İnce,

2011), Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri ve sorunları (Arıcı ve Kırkılıç, 2017; Çakır ve Yıldız, 2016; Kartal, 2015; Yıldız, 2012) yurt dışı görevlerine ilişkin kaygı ve hazırbulunuşluk durumları (Adıgüzel ve Şen, 2018), sınıf içi uygulamalara yönelik görüşleri (Karababa ve Karagül, 2014), gidiş nedenleri (Karasu, 2018), kullanılan ders araç ve gereçleri (Şimşek, 2018), ana dil konuşuru olmayan Türkçe öğreticilerinin Türkçeye yönelik algıları (Balcı ve Melanlıoğlu, 2016) ele alınmıştır. Alanyazında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerle kültürlerarası iletişim bağlamında yapılan araştırmalara (Şentürk Kara ve Tunçbilek, 2018) rastlanırken yurt dışında yabancı dil olarak Türkçe öğreten Türk dili öğretmenlerin kültürlerarası iletişim algılarını belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki üniversitelerde Türk Dili ve Türk Kültürü okutmanlığı yapmak üzere görevlendirilmiş öğretmenlerin kültürlerarası iletişim algılarını belirlemektir. Bu araştırma kapsamında görüşü alınan Türk Dili okutmanları da dünyanın değişik ülkelerinde farklı kültürlerden öğrencilere yabancı dil olarak Türk Dili öğretmek üzere Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] tarafından “Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurt Dışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Karar” doğrultusunda görevlendirilmektedir (MEB, 2003). Yurt dışında görev yapan okutmanların kültürlerarası iletişim algılarını belirlemek de bu noktada önemli görülmektedir. Bu araştırmanın da araştırmacılara ve politika uygulayıcılara getirdiği önerilerle alana katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki üniversitelerde okutmanlık yapmak üzere görevlendirilmiş öğretmenlerin kültürlerarası iletişim algılarını belirlemektir. Araştırmanın bu genel amacı doğrultusunda öğretmenlerin kültürlerarası farkındalık, kültürlerarası beceriklilik ve kültürlerarası duyarlılık algılarını belirlemeye yönelik çeşitli sorulara yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada yurt dışında görev yapan öğretmenlerin kültürlerarası iletişim algılarının yaşadıkları deneyimlerden yararlanarak belirlenmesi amaçlandığından nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseni ile yürütülmüştür. Fenomenoloji yaklaşımları, insanların deneyimi nasıl anlamlandırdığı ile bireysel olarak ya da paylaşılan anlam olarak deneyimi bilince nasıl dönüştürdüklerini keşfetme sürecine odaklanmaktadır (Patton, 2014, s. 104).

Katılımcılar

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri kullanılan bu çalışmada çalışma grubunu, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki üniversitelerde okutman olarak görevlendirilen öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde temel ölçüt “en az üç aydır buldukları yerde görev yapıyor olmak”tır. Örnekleme yönteminde kullanılan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi bağlamında katılımcıların yaşı, cinsiyeti, mesleki kıdemleri, branşları, öğrenim durumları, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, yurt dışı deneyimleri, görev yaptıkları ülke ve bu ülkede ne kadar zamandır buldukları gibi değişkenler dikkate alınarak çalışma grubuna dâhil edilmiştir.

Katılımcıların kişisel bilgileri incelendiğinde 11'inin kadın, 6'sının erkek olduğu; yaşlarının ise 31-35 yaş ve 36-40 yaş aralıklarında yedişer kişi; 41-45 yaş, 46-50 yaş ve 51-55 yaş aralıklarında ise birer katılımcının olduğu görülmektedir. 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olanlar dört kişi, 11-15 yıl arası yedi kişi, 16-20 yıl arası beş kişi ve 21-25 yıl arası mesleki kıdeme sahip ise bir kişi şeklinde dağılım göstermektedir. Branşlarına göre altı Türkçe öğretmeni, altı Edebiyat, iki İngilizce, bir Fransızca, bir Özel Eğitim ve bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni bulunmaktadır. Katılımcılar öğrenim durumlarına göre dört kişi lisans mezunu, beş kişi yüksek lisans mezunu ve sekiz kişi doktora mezunu şeklinde dağılım göstermektedir. Katılımcıların tamamına yakını (n=16) yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerin il olduğunu belirtirken; görev yaptıkları ülkelere göre dağılımı, yalnızca bir Kafkas ülkesi (n=1), Türkî cumhuriyetler (n=2), Balkan ülkeleri (n=4), Ortadoğu ülkeleri (n=2) ve Avrupa ülkeleri (n=8) şeklindedir. Daha önce yurt dışı deneyimlerine göre katılımcıların görüşleri incelendiğinde üç kişinin deneyimi olmadığı diğer katılımcıların ise turistik seyahat (n=12), iş (n=7) ya da eğitim (n=7) amaçlarıyla daha önce yurt dışını çıkmış oldukları görülmüştür. Katılımcıların buldukları ülkede görev yapma süreleri 3-6 ay arası sekiz kişi, 6 -12 ay arası iki kişi, 1-1,5 yıl arası dört kişi ve 2-3 yıl arası ise üç kişi şeklinde dağılım göstermektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Konu ile ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra oluşturulan form iki alan uzmanına ve bir Türk Dili uzmanına gönderilmiştir. Uzmanlardan alınan görüşlere göre yapılan değişiklikler sonucunda görüşme formu yurt dışında görev yapan bir öğretmenin de görüşüne sunulmuş ön uygulama yapılmıştır. Elde edilen tüm geri bildirimler sonucunda görüşme formunda yer alan sorular yeniden düzenlenmiş, araştırmanın amacına uygun, anlaşılır ve uygulanabilir olduğu ortaya konmuştur. Görüşme formu kültürlerarası farkındalık konusunda dört soru, kültürlerarası beceriklilik konusunda altı soru, kültürlerarası duyarlılık konusunda üç soru ve konu ile ilgili genel manada öğretmenlerin düşüncelerini içeren altı soru olmak üzere toplam 19 sorudan oluşmaktadır.

Veri Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın, etik ilkelere uygun olduğu Samsun Üniversitesi Etik Kurulunun 20.05.2020 tarih ve 59760180-050.99-E.1627 sayılı kararıyla belirtilmiştir. Veri toplama sürecinde katılımcıların tamamı yurt dışında çeşitli ülkelerde görev yaptıkları için görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilememiş olup, görüşme formu katılımcılara e-posta yoluyla iletilmiştir. Belli bir süre geçtikten sonra katılımcıların cevapladığı formlar e-posta yoluyla araştırmacılara gönderilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analizler kullanılmıştır. İçerik analizi ile veriler kodlanırken Yeşil'in (2009) sınıflandırması dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlayabilmek için Merriam'ın (2013) önerdiği yöntemler arasından üçgenleme, veri toplama aşamasına uygun ve yeterli katılım, uzman incelemesi/değerlendirmesi, denetleme tekniği ve azami çeşitlilik yöntemleri kullanılmıştır. Üçgenleme kapsamında ortaya çıkan bulguların doğruluk ve gerçekliğinin kontrolü için her iki araştırmacı da gerek veri toplama sürecinde gerekse de analiz süreçlerinde yer almıştır. Araştırmanın amacı kapsamında çelişkili ve olumsuz durumların arınmasını sağlayabilmek amacıyla uygun ve yeterli katılım sağlanana kadar veri toplama aşamasına

devam edilmiştir. Katılımcı yorumlarının ve bulguların birbiriyle örtüşme ve uyumunu denetleyebilme adına her iki araştırmacı veri analiz sürecini bireysel olarak gerçekleştirdikten sonra elde edilen bulgular karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın her aşamasında neler yapıldığına, hangi yöntemler kullanıldığına ilişkin denetleme tekniği ile süreç ilişkin yazılı kayıtlar tutulmuştur. Araştırmanın amacına yönelik olarak kültürel iletişim sürecinin farklı bölgelerde farklı insanlar arasında nasıl algılandığını anlayabilmek amacıyla çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Katılımcılara ilk olarak görev süreleri tamamlanıp ülkeye döndükten sonra tekrar yurt dışına çıkmayı düşünüp düşünmedikleri sorulmuş, tamamı tekrar yurt dışına çıkmayı istediklerini ifade etmişlerdir. Kültürlerarası iletişime sıcak bakıp bakmadıklarını anlamak için yurt dışında arkadaşı olup olmadıkları sorulduğunda katılımcıların tamamına yakını (n=16) farklı ülkelere arkadaşları olduklarını ve bu arkadaşları ile iletişim halinde olduklarını belirtmişlerdir. Farklı kültürlerdeki insanlarla iletişim halindeyken katılımcılar rahat (n=12), mutlu (n=8), öz güveni yüksek (n=8), eğlenmiş (n=7) ve güven içinde (n=2) hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların farklı kültürler ile ilgili algılarını etkileyen faktörler sorulduğunda 17 kişi “kültürler ile ilgili tecrübe edinmek”, 13 kişi “ortak tarihe sahip olmak”, 13 kişi “internetin etkisi”, 12 kişi “kültürlere ait filmler”, 12 kişi “o kültürden sosyal çevreye sahip olmak”, 12 kişi “sosyal medya ve haberler”, 10 kişi “ortak inanç”, 10 kişi “o kültüre ait konuşma dilini bilmek”, 9 kişi “bireysel bakış açısı”, 9 kişi “televizyonun etkisi”, 7 kişi “yetiştikleri aile yapısı” ve 5 kişi ise “o kültürden insanlarla ticaret yapmış olmak” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Katılımcıların “Kültürlerarası Farkındalık” Algılarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Katılımcıların genel manada “kültürlerarası farklılık” algılarını belirleyebilmek için “Kültürel farklılık deyince ne anlıyorsunuz? Size göre bir insandaki ya da ülkedeki hangi özellikler kültürel farklılık olarak algılanabilir?” soruları yöneltilmiştir. Verilen cevaplar “kültürlerarası farklılık” teması altında kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler Yeşil’in (2009) çeşitli kaynakları inceleyerek dil, din, değerler ve tutumlar, adet ve gelenekler, maddi kültür, estetik, eğitim, sosyal kurumlar, sosyal sistemler ve gelişmişlik düzeyi şeklinde hazırlanmış olduğu sınıflandırmaya göre düzenlenmiştir. Ayrıca Yeşil’in sınıflandırmasından farklı olarak katılımcıların görüşlerine göre “gastronomi” ve “kılık-kıyafet” olmak üzere iki farklı kategori daha belirlenmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda belirlenen kategoriler incelendiğinde katılımcıların “gelişmişlik düzeyini” kültürel farklılıklara ait unsur olarak algılamadıkları ve bu konuda hiç görüş bildirmedikleri tespit edilmiştir. En az görüş bildirilen kategoriler “eğitim (2)”, “dil (2)” ve “maddi kültür (3)” olarak belirlenmiştir. Katılımcıların kültürel farklılık denilince akıllarına ilk gelen unsurlar ise ülkelere ait “değerler ve tutumlar (12)”, “sosyal sistemler (12)” ve “gastronomi (11)” olarak tespit edilmiştir. Diğer kategorilere ait görüşler ise “adet ve gelenekler (9)”, “din (8)”, “sanat-estetik (6)”, “kılık-kıyafet (5)”, “sosyal kurumlar (4)” ve “maddi kültür (3)” şeklinde sınıflandırılmıştır.

Bu bulgulara göre katılımcıların daha çok manevi ya da soyut unsurları kültür olarak algıladıkları söylenebilir. Ayrıca gastronomi temasına ait görüşlerin fazla çıkmasının sebebi

Türklerin yemek kültürüne önem verdikleri, kendi zengin mutfakları ile diğer kültürlerle ait mutfakları karşılaştırma algısından olabilir.

Katılımcılara “Bu ülkeye gelmeden önce ülke ve insanların kültürleri hakkında bir araştırma yaptınız mı?” diye sorulduğunda tamamı araştırma yaptıklarından bahsetmiştir. Çoğu internet üzerinden, bir kısmı kitaplardan ya da filmlerden, bir kısmı ise sosyal çevresi aracılığıyla ülke kültürü hakkında bilgi topladığından bahsetmiştir.

“Farklı kültürleri merak edip araştırıyor musunuz? Araştırma yapıyorsanız bunun size katkısı nedir?” sorusu yöneltildiğinde ise katılımcıların tamamı farklı kültürlerle ilgi duyup araştırma yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun kendilerine olan katkısını farklı bakış açısı kazanma (5), kendini ve dünyayı anlama (2), farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olma (7), kişisel gelişime katkı (3), dil becerisi (1), ilgi çekici (1), heyecanlı (1), ön yargılarda azalma ve hoşgörülü olma (3), öğretme sürecine yardımcı olma (2) olarak ifade etmişlerdir.

Ö3 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Merak ediyorum. Farklı kültürlerin kendi kültürümle olan benzerliklerini ve farklılıklarını bulmaya çalışıyorum. Bunun bir başka kültürü daha iyi öğrenmeme, dünyaya, yaşama farklı yönlerden bakmama, toplumsal ve kültürel farklılıkları ve benzerlikleri farklı açılardan değerlendirmeme, en önemlisi de kendi kültürümü daha iyi tanımama katkısı olduğunu düşünüyorum.”

Bu sonuçlara göre katılımcıların kültürel iletişim süreci öncesinde bilinçli hareket etmek istedikleri ve bu yüzden görev yapacakları ülkeye gitmeden önce araştırma yaptıkları söylenebilir. Bu durumu kültürlerarası farkındalık kavramı ile açıklamak mümkündür. Farklı kültürlerle ilgi duyarak ya da ihtiyaç hissederek araştırma yapmak, o kültürler hakkında bilgi sahibi olmak kültürlerarası benzerlik ve farklılıkları anlayabilmek açısından önemlidir. Ayrıca kültürel iletişim sürecinde kişisel gelişimlerine katkı sağladığını da söylemek mümkündür.

Katılımcılara “Bu ülkeye gelmeden önce farklı kültürlerde eğitimci olmak gibi bir hizmet içi eğitim-uyum eğitimi vb. aldınız mı? Aldığınız eğitimi yeterli buluyor musunuz? Hangi konularda daha kapsayıcı bir eğitim isterdiniz?” soruları yöneltildiğinde dört kişi herhangi bir eğitim almadıklarını, diğer 13 kişi ise “uyum eğitimi” adında MEB tarafından verilen bir eğitim aldığını ifade etmişlerdir. Uyum eğitimi alanlardan yedi kişi aldıkları eğitimi yeterli bulmadıklarını; bürokratik işler, dil kursu, yurt dışında karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerileri, tecrübe paylaşımı vb. konularda daha uzun ve ayrıntılı bir içerikte hazırlanacak eğitimin çok daha yararlı olabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu konuda Ö6'nın görüşü aşağıdaki gibidir:

“Herhangi bir eğitim almadım. Ama çok araştırma yaptım. Sadece MEB'in Erzurum'da düzenlediği uyum seminerine katıldım. Yeterli olmamakla birlikte genel bir çerçeve çizmesi açısından önemliydi. Eğitim, yurt dışında karşılaşılabilecek sorunlar ve çözümleri ile ilgili daha kapsayıcı bir eğitim isterdim.”

Bu sonuçlara göre yurt dışında görev yapacak öğretmenlere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından verilen eğitimlerin yetersiz kaldığı söylenebilir

Katılımcıların “Kültürlerarası Beceriklilik” Algularına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

“Bu ülkenin dilini biliyor musunuz? Dil bilmenin farklı kültürlerarası iletişim kurmadaki rolü sizce nedir?” şeklinde sorulduğunda altı katılımcı ülkede konuşulan dili bildiklerini, 11 katılımcı ise bilmediklerini ifade etmiştir. Dil bilmenin katkılarını katılımcılar iletişim kolaylığı (8), kültür alışverişi (11), ülke insanları üzerinde pozitif etki (3), o ülkeye aidiyet duygusu (1) olarak ifade etmişlerdir.

Bu konuda Ö2 şu şekilde görüş bildirmiştir:

“Maalesef bilmiyorum. Dil bilmek aynı zamanda kültüre de aşina olmak anlamına geleceğinden ülkedeki insanlar tarafından daha kabul görürsünüz. Sizi kolay benimseler.”

Dil problemi yaşadığını Ö8 şu şekilde ifade etmiştir:

“Bilmiyorum. Farklı kültürlerin iletişiminde tabi ki en büyük bariyer dildir. Bir topluluğun dilini öğrenmek, yanında ister istemez kültürünü öğrenmeyi de sağlıyor. Dilini bilmediğiniz bir toplumla kültür alışverişinde bulunmak mümkün olmuyor veya çok kısıtlı seviyede kalıyor.”

Ö14’ün görüşleri ise şu şekildedir:

“Evet biliyorum. İletişim kurmamı ve kültür aktarımını kolaylaştırıyor. Dili ne kadar iyi bilerseniz farklı kültürü o kadar iyi anlayabiliyorsunuz.”

Sözlü iletişimin bir parçası olan dil becerisi kültürlerarası iletişim sürecinde kültürlerarası beceriklilik kısmında değerlendirilebilir. Kendi kültürünü aktarabilmek ve karşı tarafın kültürün hakkında bilgi sahibi olarak iletişim sürecini etkili bir şekilde yürütebilmek için dil bilmenin öneminin vurgulandığı görülmektedir.

Katılımcılara “Farklı kültürdeki insanlarla anlaşamadığınız durumlarda neler yapıyorsunuz? Farklı yöntem (beden dili, aracı-çevirmen, çeşitli uygulamalar) tekniğiniz var mı?” soruları yöneltildiğinde bu tip durumlarda İngilizce (5), aracı (7), beden dili (8) ve cep telefonu uygulamaları (11) gibi yöntemlere başvurduklarını belirtmişlerdir. Bu durumda katılımcıların iletişim sürecini etkili yürütebilmek ve geliştirebilmek için değişik yollar izlediği söylenebilir. Bu durum da kültürlerarası beceriklilik olarak katılımcıların davranışsal boyutlarına yansıdığına göstergesidir. Cep telefonu uygulamaları ve beden dilinin daha çok kullanılması daha evrensel iletişim yöntemlerinin tercih edildiğinin göstergesi olabilir.

“Kendi kültürünüzü çekinmeden rahat bir şekilde ifade edebiliyor musunuz?” sorusuna katılımcıların tamamı kendi kültürlerini çok rahat bir şekilde buldukları ülkedeki öğrencilerine veya çevresine ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Bu durumlarda ise karşı tarafın ilgi duyduğunu ve zevkle dinlediğini ifade etmişlerdir.

Bu iletişim sürecinin etkilerini Ö6 şu şekilde özetlemiştir:

“Kesinlikle rahat ve net bir şekilde ifade ediyorum. Şu an öğrencilerim Türkiye’yi ve Türk insanını çok seviyor, Türkiye’de yaşamak istiyor. Hatta gelecekle ilgili planlarını Türkiye’de yaşamak üzerine kuruyorlar.”

Bu görüşlere ve sonuca göre her iki tarafın da kültürler arası iletişim sürecinde istekli ve uyumlu oldukları söylenebilir.

Katılımcıların görev yaptıkları ülkede en çok zorlandıkları noktaları algılayabilmek için “Bu ülkede insanlarla (farklı kültürde) etkileşim halindeyken en çok zorlandığınız durumlar

neler oldu? Neler hissettiniz? Ne yaptınız?” diye sorulduğunda katılımcılar iletişim (8), sosyal yaşamdaki mesafe (3) ve siyasi konular (3) olarak ifade etmişlerdir. Üç katılımcı ise herhangi bir zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğunun gittikleri ülkenin dilini bilmiyor olmasının en büyük sorunun iletişim olmasına yol açtığı söylenebilir.

Katılımcıların buldukları ülkedeki sosyal hayatlarının nasıl olduğunu “Bu ülkede görev yaptığınız okul dışında nasıl vakit geçiriyorsunuz? Diğer insanlarla etkileşim halinde misiniz? Neler yapıyorsunuz?” sorularına katılımcılar dil kursu (5), meslektaşlar (14), öğrenciler (4), turistik geziler (4), çeşitli kurslar (2) ve akademik çalışma (3) şeklinde cevaplar vererek ifade etmişlerdir. Arkadaşlar ve öğrencilerle geçirilen zamanın fazla olması ülkeyi tanıma amaçlı, turistik gezilerin yapılması katılımcıların o ülke kültürünü tanımaya yönelik girişimlerinin olduğunu ayrıca iletişim sürecinde başarılı olduğunu gösterebilir.

“Bu ülkede farklı kültürdeki meslektaşlarınızla mı, öğrencilerinizle mi ya da halktan birileriyle mi (esnaf komşu vb.) daha rahat iletişim kuruyorsunuz? Neden?” soruları sorulduğunda katılımcılar en rahat iletişim kurdukları kişilerin merak duygusu yoğun oldukları için öğrencileri (12) ve duygudaşlık (empati) yapabildikleri için meslektaşları (9) olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca her iki grupta da ortak dil ile iletişim kurulmasının etkisi vurgulanmıştır.

Bu konuda Ö10 şu şekilde görüş bildirmiştir:

“Meslektaşlarımla da rahat iletişim kuruyorum ama daha çok öğrencilerimle. Çünkü onlar için buradayım. Onların duygularını paylaşmak ilk hedefim. Bu yüzden onların değer verdikleri şeylere dikkat ediyorum. Bir yere davet ettilerse gitmeye özen gösteriyorum.”

Katılımcıların “Kültürlerarası Duyarlılık” Algularına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Katılımcılara “Farklı kültürlerde öğrencilere sahipsiniz. Bu durumda ders planlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Onların özelliklerini dikkate alıyor musunuz?” soruları sorulduğunda tamamı öğrencilerin özelliklerine göre dersi planlayıp yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Bu süreçte ötekileştirmeden, dikkat çekici unsurlar kullanarak, evrensel değerlerden bahsederek, kültürlerarası karşılaştırmalar yapıp ortak anlamlar bulmaya çalışarak, öğrencilerin kendilerini ifade etmeye fırsat verdiklerini ifade etmişlerdir.

Ö6 bu süreçte nasıl bir yöntem izlediğini şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Farklı kültürdeki öğrencilerin değerlerine ve kültürüne öncelikle saygı duyuyorum ve bunu onlara her fırsatta hissettiriyorum. Bu hassasiyetim son derece olumlu karşılık buluyor onların da benim kültürüme ve milletime saygı duyduklarını fark ediyorum. Ele aldığım örnekleri ve kullandığım cümleleri mukayeseli olarak veriyorum. Kültürlerimizi karşılaştırıyor varsa ortak yönlerimiz yoksa farklı yönlerimizi anlatıyorum. Buraya geliş nedenim dilimi ve kültürümü öğretmek. Kültürümü en iyi şekilde anlatmanın gayreti içerisinde kültürlerimizi karşılaştırıyor, değerlendirmelerde bulunuyorum. Zihinlerinde daha anlaşılır kılmaya ve somutlaştırmaya özen gösteriyorum.”

Bu konuda Ö7 ise şu şekilde görüş bildirmiştir:

“Bu ülkedeki öğrencilerin dinî ve millî hassasiyetlerini dikkate alıyorum. Kendi kültürümü onlara tanıtırken onların kültürleriyle ortaklıklar bulmaya gayret ediyorum ama kıyaslama yaparken asla üstünlük kurmuyorum veya doğru- yanlış, iyi-kötü mukayesesi yapmıyorum. Farklılığın bir zenginlik ve

güzellik olduğunu hissettirmeye çalışıyor, kendi kültürüm hakkında antipati değil sempati yaratmayı hedefliyorum. Onların kültürüne de saygı duyduğumu hissetmelerini istiyorum.”

Bu ifadelerden katılımcıların öğrenme-öğretme faaliyetlerini yürütme sürecinde kültürlerarası farklılıklara karşı duyarlı davrandıkları söylenebilir.

“Kendi kültürünüzü etkileşimde bulunduğunuz diğer kültürlerle karşılaştırıyor musunuz? Bu konuda neler hissediyorsunuz?” şeklinde bir karşılaştırma yapıp yapmadıkları sorulduğunda katılımcılardan 15 kişi karşılaştırma yaptıklarını, iki kişi ise yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu süreçte neler hissettiklerine ilişkin ise genelde tüm kültürlerin kendi içlerinde değerli olduğu (12), kendi kültürümüzün daha değerli olduğu (3) ve bazı benzerliklerin olduğu (2) şeklinde görüşler ifade edilmiştir.

Ö5 düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

“Kendi kültürümü diğer kültürlerle eşit görüyorum. Ayrıca ülkelerin ekonomik veya teknolojik gelişmelerinden tamamen bağımsız şekilde dünyada hiçbir kültürün, hiçbir toplumun, hiçbir dilin diğerinden üstün veya geride olduğunu düşünmüyorum.”

Bu konuda Ö12'nin görüşü ise şu şekildedir:

“Kendi kültürümüzü etkileşimle bulunduğum diğer kültürle tabii ki karşılaştırıyorum. Ama burada daha üstün, eşit, geride vb. ifadelerini kültür karşılaştırması için doğru bulmuyorum. Her kültür kendi içinde değerlidir ve toplumların tecrübelerinin insanlara mirasıdır. İki kültür arasında birini daha üstün diğerini daha aşağıda görmek insanların birikimlerine saygısızlıktır. Yaptığım kültürel karşılaştırmada örneğin Türklerin mutfak kültürünün et, hamur işi gibi yemeklere dayandığını görürken buradaki kültürde lahana, ördek ve kaz eti, patatesin daha yaygın olduğunu görmekteyim. Bununda iklim olarak soğuk bir ülkede olmanın bir getirisi olduğunu düşünüyorum. Yani kültürel karşılaştırmalarda üstünlük, gerilikten ziyade farklılıkların nereden kaynaklandığını analiz etmeye çalışıyorum.”

Bu görüşlere göre katılımcıların farklı kültürlerle karşı duyarlı oldukları ve farklı kültürlerle değer verdikleri söylenebilir.

Katılımcılara “Bu ülkede insanlarla (farklı kültürde) etkileşim halindeyken en rahat olduğunuz durumlar nelerdir? Hangi durumlarda kendinizi kendi ülkenizde ve kendi kültürünüzde insanlarla bir aradaymış gibi hissediyorsunuz?” soruları yöneltildiğinde kendilerini en rahat hissettikleri ortamların ortak tarih, dil, din, kültür, duygular hakkında konuşmalar yaparken olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca turizm, yemek ve Türk dizileri hakkında konuşurken de rahat hissettiklerini belirten katılımcılar mevcuttur. İletişimin çift yönlü bir süreç olduğu düşünüldüğünde ortak değer, duygu ve varlıklardan konuşurken sürecin rahat işlenmesinin her iki tarafın da kültürlerarası duyarlılık algılarının yüksek olduğu söylenebilir.

Yurt dışında görev yapmanın katılımcılara kültürel anlamda katkıları ile ilgili algılarını öğrenebilmek için “Bu yurt dışı deneyiminin kültürel anlamda size nasıl katkıları oldu, ya da dezavantajları nelerdir?” şeklinde sorulduğunda tüm katılımcıların olumlu cevaplar verdiği görülmüştür. Bu katkıları farklı kültürleri tanımak (13), yeni bir dil öğrenmek(5) ve öz güveni artırmak (3) şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu görevlendirmenin kendisine olan katkısını Ö12 şu şekilde ifade etmiştir:

“Yurt dışı görevi hayata bakışımı değiştirdi. Daha önceden yurt dışında yaşamaya cesaret edemiyordum ve bu beni ciddi anlamda korkutuyordu. Bu görevle beraber yurt dışında yaşamın

zorlukları olsa da o kadar korkutucu olmadığını yaşayarak deneyimlemiş oldum. Kültürel farklılıkları doğrudan gözleme şansım oldu ve kültürlerarası farkındalığının arttığını düşünüyorum.”

Ö8 ise görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bence farklı kültürlerden insanlarla bir arada yaşamının en önemli kazanımı hoşgörülü olmayı öğrenmek oluyor. Herkesin kendi kültürünü benimsediğini, kimseye kültür empoze edemeyeceğinizi öğreniyorsunuz. Çok renkli ve çok kültürlü yapılarda, ancak herkes birbirinin kültürüne saygı duyarak hayatını sürdürebilir.”

Son olarak katılımcıların yaşadığı tecrübelerle göre “Farklı kültürlerin bir araya geldiği topluluklarda kültürlerarası farklılıkların farkına varılması, iletişimin güçlenmesi vb. adına sizce neler yapılabilir? Ne gibi kültürel etkinlikler düzenlenebilir?” şeklinde önerileri sorulduğunda ise 13 kişi kültür tanıtma etkinlikleri yapılabileceğini ifade etmiştir. Bu tanıtım faaliyetleri için evrensel etkinlikler olan konser, tiyatro, müzik, edebiyat, seminer, yemek tanıtımı vb. faaliyetler örnek verilmiştir. Bu görüşlerden farklı olarak özgür ve ön yargısız ortamlar hazırlamak gerektiği, dil öğretimi, komşu ülkelerle ortak projeler yürütülebileceği, sosyal medya ile tanıtım faaliyetleri aracılığıyla medyanın yanlış yönlendirilmesinin önüne geçilmesi gibi faaliyetler önerilmiştir.

Bu süreçte neler yapılabileceğine ilişkin Ö2 şu önerileri sunmuştur:

“Öncelikle herkesin kendini rahat ifade edebileceği özgür bir ortamın sağlanması gerekir. Kültürel farklılıkların bir zenginlik olduğu bilincinin oluşması gerekir. Ön yargısız kabul olmalı. Farklı kültürlerin birbirine benzer, ortak yönleri bulunup bunlar üzerinden etkinlikler yapılabilir. Örneğin ortak halk oyunları figürleri veya ortak masal, efsaneler belirlenebilir.”

Ö6'nın önerileri aşağıdaki gibidir:

“Öncelikle gerçekten ülkesini seven, kültürünü iyi bilen, farkındalığı olan ve bu bilinçte olan insanlarla adım atılmalıdır. Kültür bir bütündür. Sanattan edebiyata, sosyal hayattan tarihe, musikiden minyatüre, el sanatlarından halk oyunlarına ve daha pek çok alana kadar uzanan birikimlerdir. Folklor, halk oyunları gösterileri düzenlenmeli, türküleri, edebiyatı, şiiri, romanı, müziği, musikisi, halkın değerleri çok iyi ve doğru örneklerle anlatılmalıdır. Türk Dili ve Kültürü etkinlikleri yapılmalıdır. Alanında uzman ve etkin kişiler konferanslar vermeli, seminerler düzenlenmeli.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre katılımcıların tamamına yakınının kültürlerarası iletişime sıcak bakmakta olup, farklı ülkelerden arkadaşları oldukları, bu arkadaşları ile iletişim halinde buldukları ve bu süreçte genelde olumlu duygular (rahat, mutlu, özgüveni yüksek vb.) hissettikleri tespit edilmiştir. Bu olumlu duyguların, kültürlerarası iletişim algılarını da olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu bulgu Bulduk, Tosun ve Ardiç'in (2017) farklı kültürle etkileşimi olumlu olarak algılayanlarda kültürlerarası duyarlılık düzeyinde anlamlı farklılık olduğu yönündeki araştırma bulgusunu desteklemektedir.

Katılımcıların tamamının görev yaptıkları ülkeye gelmeden önce ülke kültürü ile ilgili araştırma yaptıkları ve görev süresi bittikten sonra tekrar yurt dışına çıkmayı istedikleri belirlenmiştir. Kültürel farklılık kavramına ilişkin algılarını ise daha çok manevi ya da soyut unsurlar olarak ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların tamamının farklı kültürlerle ilgi duyup araştırma yaptıkları, bu durumun kendilerine olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yurt dışında görev yapan öğretmenlere görev yerlerine gitmeden önce MEB tarafından “uyum eğitimi” adında bir eğitim verildiği ancak bu eğitimin yeterli olmadığı ve daha kapsamlı bir

eğitimin verilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Kültürlerarası farklılıkları anlamak ve gerekli becerileri kazanmak amacıyla verilen eğitimlerin bireylere olumlu katkılar sağladığı (Chen, 1996; Eğinli, 2011) belirtilmektedir. Eğinli (2011), iki kültür arasındaki temel farklılıkların ve bu farklılıklara bağlı olarak elde edilebilecek sonuçları tanımlayabilmek amacı ile bilişsel, duygusal ve davranışsal düzeydeki kültürlerarası farklılık eğitimlerinin alınması ile kültürlerarası yeterlilik kazanmış kişiler, farklı kültürlerle ilişkin objektif bir bakış açısı kazandığını (s. 225) belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların çoğunun görev yaptıkları ülkenin dilini bilmedikleri belirlenmiştir. Farklı kültürdeki insanlarla anlaşamadıkları durumlarda katılımcıların cep telefonu uygulamaları ve beden dili gibi evrensel iletişim yöntemlerini daha çok tercih ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Adıgüzel ve Şen (2018) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin öğretim sürecine ilişkin kaygıları arasında öğretmenlerin en büyük endişesinin gidilen yerin diline hâkim olmamak olduğunu saptamıştır. İletişim sürecinde katılımcıların tamamının kendi kültürlerini çok rahat bir şekilde buldukları ülkedeki öğrencilerine veya çevresindeki kişilere ifade edebildikleri ve bu durumlarda ise karşı tarafın ilgi duyduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcıların en rahat iletişim kurdukları kişilerin öğrencileri ve meslektaşları olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların görev yaptıkları ülkede en çok zorlandıkları durumların sözlü iletişim, sosyal yaşamdaki mesafe ve siyasi konular olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunun buldukları ülkenin konuşma dilini bilmemesi bu durumun sebebi olabilir. Yabancı dil bilme ile kültürlerarası duyarlılık algısı arasında anlamlı ilişki olduğu ve kültürlerarası iletişim algılarını olumsuz etkilediği (Bekiroğlu ve Balcı, 2014; Bulduk, Tosun ve Ardıç, 2017; Eğinli, 2011; Meydanlıoğlu, Arıkan ve Gözüm, 2015; Rengi ve Polat, 2014) yönündeki araştırma bulgularına desteklemektedir. Katılımcıların kültür alışverişi, iletişim kolaylığı, ülke insanları üzerinde pozitif etki yaratması, o ülkeyi benimsediklerini göstermesi gibi sebeplerle yabancı dil bilme hakkında olumlu algıya sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgu Karababa ve Karagül (2014), Türk Dili öğretmenlerinin “yabancı bir dil bilmenin önemini ve gereğini bildiklerini, buna bağlı olarak kendi kültürlerini ve buldukları ülkenin kültürünü daha iyi tanıyabilecekleri” yönündeki bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Okul dışında katılımcıların çoğunun meslektaşları ile vakit geçirdiği, bir kısmının ise dil kursu, turistik geziler, çeşitli kurslar ve akademik çalışma gibi etkinlikler ile ilgilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ders planlarken katılımcıların tamamının öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları dikkate aldıkları; bu süreçte ötekileştirmeden, dikkat çekici unsurlar kullanarak, evrensel değerlerden bahsederek, kültürlerarası karşılaştırmalar yapıp ortak anlamlar bulmaya çalışarak öğrencilerin kendilerini ifade etmeye fırsat verdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların içinde buldukları kültürü önemsedikleri, öğrencilerinin bireysel farklılıklarını dikkate aldıkları ve empatik davrandıkları söylenebilir. Bu bulgu empatinin kültürlerarası duyarlılığın yordayıcı olduğu yönündeki araştırma (Abaslı, Könül ve Polat, 2019; Aydın ve Şahin, 2017; Bölükbaşı, 2020; Chen ve Starosta, 1996) bulgularını desteklemektedir.

Katılımcıların çoğunun kendi kültürleri ile buldukları ülkenin kültürü arasında karşılaştırma yaptıkları ancak bu süreçte tüm kültürlerin kendi içinde değerli olduğunu hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, kültürlerarası duyarlılığı, kültürlerarası iletişim yeterliliğinin boyutlarından biri olarak ifade eden Chen'in (2010), yüksek düzeyde kültürel duyarlılığa sahip insanların kültürlerarası iletişimde daha az etnik merkezci ve daha az kaygılı

olduğunu bulgusunu destekler niteliktedir. Farklı kültürler ile etkileşim hâlindeyken katılımcıların kendilerini en rahat hissettikleri ortamların ortak tarih, dil, din, kültür, duygular, turizm, yemek ve Türk dizileri hakkında konuşmalar yaptıkları anlar oldukları tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre yurt dışında görev yapmanın katılımcılara kültürel anlamda katkıları; farklı kültürleri tanımak, yeni bir dil öğrenmek ve öz güveni artırmak şeklinde tespit edilmiştir. Farklı kültürlerdeki insanlarla bir arada olmanın olumlu yönleri olduğunu ve bu yönlerin; yeni kültürleri tanımanın bakış açısını geliştirdiği, kişiye yeni bilgiler sağladığı, sosyalleşmeyi artırdığı, empati kurma fırsatı ve önyargıları değiştirme fırsatı sağladığı Bulduk, Tosun ve Ardiç'in (2017) araştırma bulguları ile de tespit edilmiştir.

Son olarak katılımcıların yaşadığı tecrübelerle göre farklı kültürlerin bir araya geldiği topluluklarda kültürlerarası farklılıkların farkına varılması ve iletişimin güçlenmesi adına kültür tanıtma etkinlikleri yapılabileceği, bu kapsamda evrensel etkinlikler olan konser, tiyatro, müzik, edebiyat, seminer, yemek tanıtımı vb. faaliyetler düzenlenebileceği, özgür ve önyargısız ortamlar hazırlamak gerektiği, dil öğretimi, komşu ülkelerle ortak projeler yürütülebileceği, sosyal medya ile tanıtım faaliyetleri aracılığıyla medyanın yanlış yönlendirilmesinin önüne geçilmesi gibi faaliyetler önerildiği görülmüştür.

Araştırma bulguları ışığında şu öneriler sunulabilir:

Yurt dışından görev yapacak öğretmenlere buldukları ülkeye gitmeden önce daha kapsamlı ve etkili bir eğitim verilebilir. Bu eğitimin içeriği her ülkeye ait kültürel, ekonomik, sosyal vb. özellikler ile ilgili olabilir. Daha önce o ülkelerde görev yapmış öğretmenlerin bu eğitim programlarına katılıp tecrübelerini paylaşması sağlanabilir. Ayrıca bu eğitimlerde yabancı dil öğretimine ilişkin en azından temel düzeyde içerikler hazırlanarak sunulabilir. Farklı kültürlerarası iletişimi güçlü tutabilmek, kültür aktarımını sağlayabilmek adına çeşitli etkinlikler düzenlenip desteklenebilir. Bu etkinlikler sosyal medya kapsamında internet aracılığıyla yapılabileceği gibi ülkeler arası çeşitli projeler yürütülerek yüz yüze de gerçekleştirilebilir. Kültürlerarası duyarlılık ve iletişim becerisi eğitimi verilebilir.

Kaynaklar

- Abaslı, K. ve Polat, Ş. (2019). Öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık ve kültürel zekâya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1),193–202. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.419526>
- Adıgüzel, F. ve Şen, B. (2018). Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerinin yurt dışı görevlerine ilişkin kaygı ve hazırbulunuşluk durumları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 8(4), 822-839.
- Akın, E. (2016). Türkçe öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Siirt üniversitesi örneği). *Journal of Turkish Studies*, 11(3), 29-42. doi: 10.7827/TurkishStudies.9276
- Aksoy, Z. (2016). Kültürlerarası iletişim eğitiminde öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık gelişimi öz değerlendirmeleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(3), 34-53. doi: 10.18094/si.55438
- Altan, M. Z. (2018). Interculturalsensitivity A study of pre-service English languageteachers. *Journal of InterculturalCommunication*, 46,1-17.
- Altshuler, L., Sussman, N. M. ve Kachur, E. (2003). Assessing changes in intercultural sensitivity among physici antraine esusing the intercultural development inventory.

- International Journal of Intercultural Relations*, 27, 387-401. doi:10.1016/S0147-1767(03)00029-4
- Arıcı, B. ve Kırkkılıç, H. A. (2017). Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41),480-500.
- Balcı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2016). Ana dili konuşuru olmayan öğretmenlerin görüşlerine göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 986-1004.
- Bekiroğlu, O. ve Balcı, Ş. (2014). Kültürlerarası iletişim duyarlılığının izlerini aramak: İletişim fakültesi öğrencileri örneğinde bir araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 35, 429-60.
- Bennett, M. J. (1986). A developmental approach to training for intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 10, 179-196.
- Bhawuk, D. P. S. ve Brislin, R. W. (1992). The measurement of intercultural sensitivity using the concepts of individualism and collectivism. *International Journal of Intercultural Relations*, 16, 413-436.
- Bölükbaşı, A. (2020). Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıklarının empatik eğilim, öznel iyi oluş ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 44-62. doi: 10.17860/mersinefd.640893
- Bulduk, S., Tosun, H. ve Ardıç, E. (2011). Türkçe kültürlerarası duyarlılık ölçeğinin hemşirelik öğrencilerinde ölçümsel özellikleri. *Journal of Medical Ethics Law and History*, 19(1), 25-31.
- Bulduk, S., Usta, E. ve Dinçer, Y. (2017). Kültürlerarası duyarlılık ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Bir sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu örneği. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2, 73-77.
- Burak, D., Amaç, Z., Doğan, Y., Duran, S., Yıldırım, F. ve Uzun, H. (2020). İlk ve ortaokul öğretmenlerinin kültürlerarası anlayış ölçeği: Uyarlama ve uygulama çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(1), 354-376. doi: 10.7884/teke.4627
- Cevahir, C. (2013). *Yurt dışında görevlendirilen Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmenlerin sorunları ve çözüm önerileri (Almanya örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chen, G. M. (1990). *Intercultural communication competence: Some perspectives of research*. Eastern Communication Association Convention. Philadelphia, Pennsylvania.
- Chen, G. M. (2010). The impact of intercultural sensitivity on ethnocentrism and intercultural communication apprehension. *Intercultural Communication Studies*, XIX(1), 1-9.
- Chen, G. M. ve Starosta, W. J. (1996). Intercultural communication competence: a synthesis. *Communication Yearbook*, 19, 353-383. doi: 10.1080/23808985.1996.11678935
- Chen, G. M. ve Starosta, W. J. (1997). A review of the concept of intercultural sensitivity. *Human Communication*, 1, 1-16.
- Chen, G. M. ve Starosta, W. J. (2000). The development and validation of the intercultural sensitivity scale. *Human Communication*, 3, 1-15.

- Çakır, M. ve Yıldız, C. (2016). Almanya'daki Türk öğretmenlerin Türkçe ve Türk kültürü dersine ilişkin görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4(3), 217-257. doi: 10.18298/ijlet.627
- Deardoff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10, 241-266.
- Eğinli A. T. (2011). Kültürlerarası yeterliliğin kazanılmasında kültürel farklılık eğitimlerinin önemi. *Öneri Dergisi*, 9(35), 215-27.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. (4. Baskı). (Yay. Haz. Cemal Güzel). Ankara: Ayraç.
- Gündoğdu, Y. B. (2014). Suudi Arabistan Türk okullarında görev yapan öğretmenlerin sorunları. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(201), 125-147.
- Hammer, M. R., Bennett, M. J. ve Wiseman, R. (2003). Measuring intercultural sensitivity: The intercultural development inventory. *International Journal of Intercultural Relations*, 27, 421-443. doi:10.1016/S0147-1767(03)00032-4
- Holm, K., Nokelainen, P. ve Tirri, K. (2009). Relationship of gender and academic achievement to Finnish students' intercultural sensitivity. *High Ability Studies*, 20(2), 187-200. doi: 10.1080/13598130903358543
- Hou X. (2010). An empirical study of Chinese learners' intercultural sensitivity. *Journal of Language Teaching and Research*, 1(3), 327-331. doi:10.4304/jltr.1.3.327-331
- İnce, B. (2011). Yurt dışında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin içinde buldukları çalışma şartlarına yönelik memnuniyet düzeyleri. *Uluslararası Türkçenin Eğitimi- Öğretimi Kurultayı*, Ankara: PegemA.
- Kapoor, S., Blue, J., Kinsky, C. ve Drager, M. (2000). Intercultural sensitivity: A comparison of American and Japanese value preferences. *Intercultural Communication Studies*, X(2), 215-232.
- Karababa, Z. C. ve Karagül, S. (2014). Yurt dışındaki Türklere Türkçe öğretmenlerin sınıf içi uygulamalara yönelik görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 44(204), 155-166.
- Karasu, M. S. (2018). MEB tarafından yurt dışına görevlendirilen öğretmenlerin gidiş nedenleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(24), 177-191.
- Kartal Güngör, T. (2015). Fransa'da Türkçe ve Türk kültürü derslerinin mevcut durumu, öğretim programı ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2662-2668. doi: 10.18298/ijlet.479
- McMurray, A.A. (2007). *Measuring intercultural sensitivity of international and domestic Collegestudents: The impact of international travel*. Unpublished Master's Thesis, Florida: University of Florida, US. http://ufdcimages.uflib.ufl.edu/UF/E0/02/12/39/00001/mcmurray_a.pdf den erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2003). Bakanlıklar arası ortak kültür komisyonunun çalışma esas ve usulleri ile bu komisyon tarafından yurt dışında görevlendirilecek personelin nitelikleri ile hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesine ilişkin karar. *Resmi Gazete*: 3.7.2003/25157.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. Selahattin Turan). Ankara: Nobel
- Meydanlıoğlu, A., Arıkan, F. ve Gözüm, S. (2015). Cultural sensitivity levels of university students receiving education in health disciplines. *Advances in Health Sciences Education*, 20(5), 1195-1204. doi: 10.1007/s10459-015-9595-z

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: PegemA.
- Penbek, Ş., Yurdakul Şahin, D. ve Cerit, A. G. (2012). Intercultural communication competence: A study about the intercultural sensitivity of university students based on their education and international experiences. *International Journal of Logistics Systems and Management*, 11(2), 232-252. doi: 10.1504/IJLSM.2012.045425
- Peng, S. Y. (2006). A comparative perspective of intercultural sensitivity between college students and multinational employees in China. *Multicultural Perspectives*, 8(3), 38-45. doi: 10.1207/s15327892mcp0803_7
- Portalla, T. ve Chen, G. M. (2010). The development and validation of the intercultural effectiveness scale. *Intercultural Communication Studies*, 19(3), 21-37. <https://web.uri.edu/iaics/files/02TamraPortallaGuo-MingChen.pdf> den erişilmiştir.
- Rengi, Ö. ve Polat, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin kültürel farklılık algıları ve kültürlerarası duyarlılıkları. *Journal of World of Turks*, 6(3), 135-156.
- Roh, S. Z. (2014). A study on the factors affecting the intercultural sensitivity of middle and high schools tudents in Korea. *Advanced Science and Technology Letters*, 47, 266-269.
- Sargut, S. (1994). *Kültürlerarası farklılaşma ve yönetim*. Ankara: Verso
- Spinthourakis, J. A., Karatzia-Stavlioti, E. ve Roussakis, Y. (2009). Pre-service teacher intercultural sensitivity assessment as a basis for addressing multiculturalism. *Intercultural Education*, 20(3), 267-276. doi: 10.1080/14675980903138624
- Straffon, D. A. (2003). Assessing the intercultural sensitivity of high school students attending an international school. *International Journal of Intercultural Relations*, 27, 487-501. doi:10.1016/S0147-1767(03)00035-X
- Şentürk Kara, E. ve Tunçbilek, M. (2018). Kültürlerarası iletişim bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türkçeye ve Türk kültürüne bakışı. *İNİF E - Dergi*, 3(1), 37-52.
- Şimşek, M. R. (2018). Yabancılar için İngilizce ve Türkçe ders kitaplarındaki kültürel içeriklerin karşılaştırması. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 84, 301-327
- Tertemiz, N. ve Aslantaş, S. (2016). Çok kültürlü eğitime dayalı proje çalışmasının sınıf öğretmenleri adaylarının kültürlerarası duyarlılık düzeylerine etkisi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 7-22.
- Tuncel, İ. ve Arıcıoğlu, A. (2018). The factors affecting the intercultural sensitivity perception level of psychological counseling and guidance students. *International Education Studies*, 11(3), 61-69. doi:10.5539/ies.v11n3p61.
- Üstün, E. (2011). *Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezcilik düzeylerini etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Yeşil, S. (2009). Kültürel farklılıkların yönetimi ve alternatif bir strateji: Kültürel zekâ. *KMU İİBF Dergisi*, 11(16), 100-131.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Daire Başkanlığı, Ankara
- Yılmaz, F. ve Göçen, S. (2013). Investigation of the prospective primary teachers' intercultural sensitivity levels in of certain variables. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 373-92. doi: 10.14520/adyusbd.649

Extended Abstract

Communication with people from different cultures has become common in working environments and education because of globalization, Intercultural communication competence is an important skill to communicate and work with people from different cultures within the same society as well as between different societies. The ones who have this skill can adapt to their work and environment more easily than the ones who do not have this skill. Various scholars (Bennett, 1986; Bennett, 1984; Chen & Starosta, 2000; Chen & Starosta, 1996; Deardoff, 2006; Hammer, Bennett & Wiseman, 2003; Portalla & Chen, 2010) developed models and scales to understand how people experience cultural differences and how they react to these differences. Chen & Starosta (1996) discussed intercultural communication competence in three dimensions: “emotional or intercultural sensitivity”, “cognitive or intercultural awareness” and “behavioral or intercultural competence” (p. 362-367). Within the scope of this research, the model developed by Chen and Starosta (1996) was taken as basis.

The purpose of this research is to determine the intercultural communication perceptions of teachers assigned by the Ministry of National Education [MEB] to teach Turkish Language and Culture in different countries. In line with this general purpose of the research, answers to various questions were sought to determine teachers' perceptions of intercultural awareness, intercultural competence and intercultural sensitivity. In the study, carried out with the phenomenology, which is one of the qualitative research designs, maximum variation sampling and criterion sampling methods were used. Study group consists of teachers assigned by the Ministry of National Education as lecturers in universities abroad. The main criterion for determining the participants is “to be working at their workplace for at least three months”. Within the context of the maximum variation sampling method used, 17 teachers were included in the study group, taking into account variables such as age, gender, professional seniority, branches, educational status, the place where they spent most of their lives, their experience abroad, the country they worked in and how long they have been in this country. Semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. The interview form consists of 19 questions: four questions on intercultural awareness, six questions on intercultural competence, three questions on intercultural awareness and six questions on the subject in general. Since all participants were working abroad in the data collection process, interviews could not be held face to face, and the interview form was sent to the participants via e-mail. Content analysis and descriptive analysis were used in data analysis.

According to the findings of the research, it has been determined that almost all of the participants have positive feelings (comfortable, happy, self-confident, etc.) about intercultural communication, they have friends from different countries, and they are in contact with these friends. It can be said that these positive emotions positively affect their intercultural communication perceptions. It was revealed that all of the participants searched about the country's culture before coming to their country of residence, this contributed to them positively. In addition, they want to go abroad again after their tenure of office is expired. It was found that they expressed their perceptions about the concept of cultural difference as spiritual or abstract elements. Teachers working abroad stated that they received a training called “adaptation training” by MEB, but this training is not sufficient and a more comprehensive training should be provided according to research results.

Results have shown that most of the participants did not know the language of the country in which they were working. Moreover, participants prefer universal communication methods such as mobile phone applications and body language more when they cannot communicate with people from different cultures. During the communication process, all of the participants could easily express their own culture to their students or to the people around them and in these situations draw audience interest. It has been determined that students and colleagues are the ones with whom the teachers communicate the most easily. Verbal communication, distance in social life and political issues were found to be the most challenging situations in the countries where the participants worked. This may be because of the fact that most participants do not know the language of these countries. Results illustrated that participants have a positive perception about foreign languages due to cultural exchange, ease of communication, positive impact on the citizens of the country and showing that they adopt that country.

Most of the participants are determined to spend their time outside with the colleagues, while some are interested in activities such as language courses, tourist trips, various courses and academic work. When planning a course, all participants take the intercultural sensitivity of their students and in this process, they give opportunity their students to express themselves by making remarkable meanings,

by using remarkable elements, by talking about universal values, by making cross-cultural comparisons and finding common meanings. It can be said that the participants care about the culture they are in, take into account the individual differences of their students and behave emphatically. Furthermore, most of the participants make comparisons between their own culture and that of their country, but they felt that all cultures were valuable. When interacting with different cultures, the environments where the participants felt most comfortable were the moments when they talked about common history, language, religion, culture, emotions, tourism, and food and Turkish TV series. Learning a new language and increasing self-confidence were found to be the cultural contributions of working abroad according to results of the study.

Finally, according to the experiences of the participants, cultural promotion activities can be held in order to realize intercultural differences in the communities where different cultures come together. Within this context, to strengthen communication, such promotion activities as concerts, theaters, literature activities, seminars, food promotion etc. Free and environments should be organized free and activities such as language courses, joint projects with neighboring countries, and preventing misleading media through social media and promotional activities were suggested.